

2025-09-16

DNR: MIUN 2025/1582

Regeringskansliet

Utbildningsdepartementet

u.remissvar@regeringskansliet.se

u.uh.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss av promemorian En särskild ersättningsmodell för utbildning för omställning och vidareutbildning för yrkesverksamma

(Dnr: U2025/01339)

Mittuniversitetet har anmodats att yttra sig över rubricerad utredning och avger följande yttrande.

Sammanfattning

Mittuniversitetet har tagit del av promemorian om införandet av en särskild ersättningsmodell för utbildning riktad till yrkesverksamma.

Lärosätets samlade bedömning är, vad gäller förslagen i ovan rubricerade promemoria, att det finns flera brister. Vi instämmer i SUHF:s remissvar att förslaget medför ökad administrativ börda, osäker finansiering och en otydlig styrning av universitetens och högskolornas utbildningsuppdrag. Lärosätet menar också att det är svårt att se förslagen som beskrivs i promemorian som kostnadseffektiva eller som lämplig åtgärder för att nå önskad effekt. Vidare menar Mittuniversitetet att promemorian bortser från den roll och funktion uppdragsutbildningar idag har på områdena kompetensutveckling, livslångt lärande och utbildning för yrkesverksamma samt att relationen mellan förslaget i promemorian och omställningstudiesstödet inte är tydligt klargjorda i promemorian.

Kontakt

Telefon 010-142 80 00
Webb miun.se

Campus

Sundsvall Holmgatan 10, SE-851 70 Sundsvall
Östersund Kungälvsvägen 8, SE-831 25 Östersund

Mittuniversitet menar vidare att förslaget i promemorian har en alldeles för snäv syn på vilka kurser som kan komma att omfattas av förslaget. Mot bakgrund av ambitionen med förslaget, att det ska bidra till att skapa incitament för lärosäten att utveckla fler och bättre anpassade utbildningar för yrkesverksamma och att det ska bidra till stärkt kompetensförsörjning samt ökad konkurrenskraft genom ett utökat och mer flexibelt livslångt lärande, är det förvånande att: kurser inom humaniora och samhällsvetenskaperna inte inkluderas, att kurser på distans bortses ifrån, att uppdragsutbildningar och fristående kurser inte beaktas samt att omfattningen i högskolepoäng på kurserna är för ringa. Mittuniversitetets uppfattning är således att såväl inriktningen, formen och omfattningen på de utbildningar som förslaget går ut på är alldeles för snävt.

Mot bakgrund av föregående avstyrker Mittuniversitetet förslaget i dess nuvarande form.

Yttrande i sin helhet

Mittuniversitet ser svårigheter och utmaningar med den föreslagna ersättningsmodellen. En del förutsättningar är styrda, exempelvis deltagarantal och högskolepoäng, medan andra är öppna för bedömning och tolkning. När det gäller kravet för att erhålla ersättning för utveckling av ny utbildning framgår av promemorian följande: *Kravet för att få den föreslagna ersättningen för utveckling av ny utbildning, är att det skett ett faktiskt utvecklingsarbete som står i proportion till ersättningen. Annars utgår en lägre ersättning än de ovan angivna beloppen. Ersättning ska inte utgå för utveckling av ny utbildning, där innehållet helt eller till största del bygger på redan utvecklat material från andra utbildningar (s. 68).*

Detta kommer, sannolikt, att ge upphov till motstridiga tolkningar kring vad i en kurs som ska räknas som nytt och vad som är återbrukat från tidigare upplägg. Detsamma kan också sägas angående riktlinjer för bedömning av modellens "garantibasnivåer" som enligt utredningen ska fastställas på lärosätetsnivå, för att sedan granskas av utpekade tillsynsmyndigheter. Den föreslagna ersättningsmodellens kombination av styrda och mer öppna

element gör den svår att enkelt sammanfatta och därmed att kommunicera och lärosätet vill understrykas hur betungande bedömningsmoment som dessa riskerar att bli, såväl för lärosätena som för tillsynsmyndigheten, på så sätt innebär modellen också en ökad administrativ börda för lärosätena.

I utredningen konstateras att lärosätena samverkar med arbetsmarknadens aktörer i en lokal eller regional kontext och hur det förutsätter god kännedom om lokala behov, hos lärosätet som sådant och hos enskilda individer. I promemorian skrivs till exempel: *Bedömningen är att för fort- och vidareutbildningar är det svårt att övergripande kunna förutse behovet. Det kräver en kunskap och koppling till det omgivande samhället som varje enskilt lärosäte bäst har förmåga att kunna upprätthålla. (s. 34) och på s. 37 Utbildningar som riktar sig till yrkesverksamma kräver ofta en detaljkunskap om behov och koppling till arbetslivet, som finns på en nivå långt ner i organisationen.*

Utifrån en regional kontext är dessa iakttagelser riktiga. Mittuniversitet, liksom alla andra lärosäten, har många mycket framgångsrika samarbeten med arbetsmarknadens olika aktörer i sitt närområde. I en nationell kontext ser situationen emellertid annorlunda ut. Vilka är de konsekvenser som följer av att alla lärosätena samtidigt ska etablera samarbeten med arbetsmarknadens aktörer? eller när alla lärosäten samtidigt ska rekrytera personal med kompetens att ta sig an fort- och vidareutbildningsfrågan, inte bara i den regionala kontexten, utan också på ett nationellt plan? Lärosätet vill också i detta sammanhang understryka det administrativa merarbete som följer av föregående. Risk finns att tid som är avsatt för att utveckla och bedriva utbildning kommer att ätas upp av marknadsföringsinsatser, strategisk positionering och dubbelarbete för såväl lärare och administrativ personal som universitetsledning.

Dessa viktiga frågor berörs inte i promemorian, trots att samverkan med arbetsmarknadens aktörer är grundläggande för ersättningsmodellens förutsättningar att bli lyckosam. Mittuniversitet menar att en ersättningsmodell som, premierade fort- och vidareutbildning, kopplat till behov på regional nivå, i stället för en nationell nivå, sannolikt skulle ge

mycket god utväxling utan att skapa alltför stort administrativt merarbete eller onödig byråkrati.

Mittuniversitet anser vidare att det i promemorian finns en brist på reflektion och analys vad gäller den konkurrenssituation mellan lärosätena som modellen sannolikt skulle resultera i. Mittuniversitet befarar att den föreslagna ersättningsmodellen sannolikt kommer att missgynna många av lärosätena när de dras in i nationell konkurrens om etablering av samverkan med arbetsmarknadens representanter. Det finns skäl att anta att de mest resursstarka, välkända och i riket mer centralt placerade lärosäten skulle gynnas i en sådan konkurrenssituation.

Mittuniversitet menar att det i detta sammanhang hade varit fruktbart om utredningen tagit upp analyserat förslag som främjar lärosätesövergripande samarbeten snarare än konkurrens. I ett sådant scenario kunde man tänka sig en struktur för leverans av fort- och vidareutbildning lärosätena gemensamt bidrar till ett nationellt utbud till arbetsmarknadens aktörer.

Arbetsmarknadens aktörer behöver då inte sälla mellan en uppsjö av erbjudanden om samverkan och lärosätena behöver inte bygga stora interna administrativa och byråkratiska överbyggnader samt lägga tid på extern konkurrens utan skulle kunna fokusera på utvecklandet av kurser anpassade efter arbetsmarknaders behov och leverera relevant fort- och vidareutbildning i kollegial anda. Det är Mittuniversitetets bestämda uppfattning och erfarenhet att de svenska lärosäten har den kunskap, forskning, tekniska kompetens, pedagogiska kompetensen och erfarenhet som krävs för att i samverkan mellan lärosätena utveckla ett nationellt utbud till arbetsmarknadens aktörer.

Mittuniversitet menar vidare att förslaget i promemorian har en alldeles för snäv syn på vilka kurser som kan komma att omfattas av förslaget. Mot bakgrund av ambitionen med förslaget, att det ska bidra till att skapa incitament för lärosäten att utveckla fler och bättre anpassade utbildningar för yrkesverksamma och att det ska bidra till stärkt kompetensförsörjning och ökad konkurrenskraft genom ett utökat och mer flexibelt livslångt lärande, är det förvånande att kurser inom humaniora och samhällsvetenskaperna inte

inkluderas, att kurser på distans bortses ifrån samt att uppdragsutbildningar och fristående kurser inte beaktas. Mittuniversitetets uppfattning är således att såväl inriktningen, formen och omfattningen på de utbildningar som förslaget går ut på är alldeles för snävt.

I utredningen bortses från de betydelser uppdragsutbildning har för det livslånga lärandet, kompetensutveckling och utbildning för yrkesverksamma. Om det är små korta arbetslivsnära kurser som efterfrågas borde utredningen också ha analyserat hur lärosätena och arbetsgivare i näringsliv och offentlig sektor kan samverka för att öka antalet uppdragsutbildningar. En analys över hur man med ekonomiska incitament kan öka antalet uppdragsutbildningar hade varit välkommet.

Mittuniversitet har en välutbyggd modell för fristående kurser som kan anpassas och skräddarsys efter arbetsmarknadens behov. I promemorian bortses helt från de möjligheter och potential fristående kurser, som anpassas tillsammans med arbetsmarknadens parter efter rådande behov, har för det livslånga lärandet och kompetensutveckling. En analys över hur man med ekonomiska incitament skulle kunna nyttja de befintliga modellerna för fristående kurser som finns vid landets lärosäten hade varit välkommet.

I förslaget till ersättningsmodell har distanskravet tagits bort trots att utredningen konstaterar att det är en viktig faktor. Detta menar Mittuniversitet är såväl beklagligt som kontraproduktivt. Lärosätet menar att utbildningar som riktar sig till yrkesverksamma inte bara kan erbjudas som Campus kurser. För många yrkesverksamma är det helt avgörande att utbildningar erbjuds på distans dels ur ett tillgänglighetsperspektiv (geografiska avstånd kan vara hindrande för deltagande i utbildning) dels ur de yrkesverksammas perspektiv, det ger möjlighet att studera på tider som går att kombinera med arbetslivet.

Motiveringen till att antalet examina ska utgöra en av grunderna i den föreslagna omfördelningsmodellen av resurser mellan lärosäten menar Mittuniversitet kan ifrågasättas. Vår tolkning av promemorian i detta avseende är att man ser det som ett problem att mindre lärosäten är mer

framgångsrika i att erbjuda fristående kurser trots att det är just det som efterfrågas i promemorian. Mittuniversitetet är ett av de lärosäten som har störst distansutbildningsvolym och en hög andel studenter mitt i livet. En viktig förklaring till att lärosätet är framgångsrikt när det gäller att attrahera studenter mitt i livet är att de distansutbildningar som erbjuds möjliggör att studier kombineras med arbetsliv. Detta visar sig också i den simulering för omfördelning för yrkesverksamma som redovisas i promemorian. I simuleringen ligger Mittuniversitetet högt, omfördelning av resurser med grund i examina tar dock bort hela effekten. Omfördelningen framstår som en sifferexercis med små förändringar för i stort sett samtliga lärosäten i förhållande till såväl regelverk som ökad administrativ börda.

Vidare kommer den retroaktiv medelsfördelning som finns inbyggd i modellen att påverka utvecklingsinsatser för nya utbildningar och de tre nivåerna för ersättning kommer att skapa osäkerhet kring ersättning och torde medföra utmaningar i planerings- och budgetarbetet.

Mittuniversitet vill också i detta sammanhang understryka att det finns behov av att se över hela resurstilldelningssystemet framför allt så att det bättre kan inkludera vidareutbildning, kompetensförsörjning och livslångt lärande.

Av promemorian framgår att förslaget inte ska medföra en ökad administrativ börda och byråkrati för lärosätena. Mittuniversitet delar den bedömning som SUHF gör, att förslaget kommer att innebära en betydande ökning av administrationen vid lärosäten.

Den i promemorian föreslagna modellen kommer att bland annat medföra ökad administration och byråkrati med avseende på exempelvis att ett stort antal kursplaner behöver utvecklas och fastställs, att lärosätsgemensamma riktlinjer tas fram och att dessa riktlinjer ska processas inom lärosättet, bedömas, dokumenteras, fastställas och följas upp. Vidare menar Mittuniversitet att de två föreslagna parallella ersättningsmodellerna oundvikligen kommer att leda till ökad administrativ börda. Att bara administrera och för lärosätena motivera vilken av de tre olika nivåerna i den föreslagna ersättningsmodellen som ska gälla för aktuell utbildning kommer

kräva merarbete och ökad administration och byråkrati. Mittuniversitetets uppfattning härvidlag är att en ersättningsmodell inte bör lägga administrativ bevisbörda på lärosätena.

Mittuniversitet ser också att förslaget kommer att öka den administrativa bördan och byråkratisering vad avser de olika system som används vid lärosätena, bla. behöver anpassning av olika system såsom det studieadministrativa systemet LADOK och antagningssystemet NYA göras. Vidare behöver presentation till och anmälningsförfarande för målgruppen "yrkesverksamma" ses över och anpassas. Detta påverkar exempelvis de nationella webbsidorna antagning.se och studera.nu, samt lärosätenas lokala webbsidor för utbildningsinformation.

Utredningen säger sig vilja slå vakt om lärosätenas frihet men den föreslagna modellen kommer att fånga lärosätena i en byråkratisk snårskog av bedömningar, svårkommunicerade regelverk och ökad administrativ börda. Detta kan knappast ha varit utredningens avsikt.

Mot bakgrund av de ovanstående avstyrker Mittuniversitetet förslaget till en särskild ersättningsmodell i dess nuvarande form.

Föredragande och beslut

Beslut i detta ärende har fattats av rektor Anders Fällström efter föredragning av central utbildningsledare Lennart Sauer. Närvarande vid den slutliga behandlingen av ärendet har prorektor Anna Olofsson, universitetsdirektör Louise Beskow, samordnare Anna Haeggström och studentrepresentant Anitra Gudmarsdotter varit.

Sundsvall 2025-09-16

Anders Fällström, rektor
Signeras digitalt via EduSign